

Ədəbiyyatda tarixləşən şüur milli sərvətdir

Yanvarın 26-da Yazıçılar Birliyinin Nətvan klubunda yazıçı-publisist Yunus Oğuzun "Uçurum" romanının təqdimatı oldu. Mərasimi AYB-nin sodr müavini, Rəşad Məcid açdı. Bildirdi ki, tanınmış yazıçı Y.Oğuz daha çox tarixi mövzularda yazır. Onun "Atilla", "Nadir şah", "Təhməsis və şah", "Sultan Alp Arslan", "Çingiz xan" romanları, eləcə də "Qədim Anadolu və Azərbaycan türkləri", "Türkün tarixinə yeni bir baxış" kitabları geniş oxucu auditoriyası qazanıb. Yunus müəllim həm də "Olaylar" informasiya agentliyinin baş redaktoru kimi fəaliyyət göstərir. Əməkdar mədəniyyət işçisi kimi ictimai-siyasi hadisələrə operativ mövqe sərgiləyir. Təqdim olunan "Uçurum" romanı da bu baxımdan çox aktualdır.

Tədbirin aparıcısı, akademik, millət vəkili Nizami Cəfərov "Uçurum" romanının kontekstində ədəbiyyatın tarixə, tarixin ədəbiyyata olan müraciətlərinin önəndən gələn zəruri məqamlarından ətraflı şəkildə bəhs etdi. Bildirdi ki, tarixə münasibətdə ədəbiyyat daha səmimidir və tarixin özündən belə mötəbərdir: "Ədəbiyyatda tarixləşən şüur milli sərvətdir. Bu, inersiyalı qiymətləndirməkdir. Yazıçının inersiyasında tarixilik mütləq lazımdır.

Yunus Oğuzun yaradıcılığında bu vacib məqam özünü yetərinə qabarıq şəkildə büruzə verir. Yunus tarixin fəlsəfəsini bütün təfərrüatları ilə duyan və onu ədəbiyyata ustalıqla gətirən bəhs yazıçısıdır. Çünki o özü ictimai-siyasi fikrinə mükəmməl şəkildə bələd olan filosofdur. Qələmi tarixin fəlsəfəsinə nüfuz etmək baxımından rahat işləyir. Tarixin mübahisəli məqamlarına cəsarətlə, özünəməxsus baxış bucağından nüfuz edir. İnandırır; tarixə münasibətdə yeni, özü də milli kimliyə vacib rəng qatan, təəssübkeşlik müstəvisindən mövqe ortaya qoya bilən bir biçimdə... Yadımdadı ki, vaxtilə Yunusun elə bu qəbildən qələmə aldığı "Əmir Teymur" kitabı Daşkənddə təqdim olunanda özbək aydınlarının bir çoxu onun ortaya qoyduğu məsələlərə qarşı çox aqressiv yəndən yanaşdılar. Ancaq o, özünəməxsus və davamlı incələmələri ilə sonacən öz mövqeyini ortaya qoya bildi, özbək aydınlarını ortaq məcraya yönəltdi, Əmir Teymurun türk ictimai-siyasi zehniyyətindəki yerini ortaq bag, dəyər kimi müdafiə etdi. Və maraqlıdır ki, öz davamlı çabaları nəticəsində Yunus Oğuz bu gün Özbəkistanda ən çox oxunan yazıçılardan biridir".

Akademik Nizami Cəfərov təqdim olunan kitabın tarixi və bədii məziyyətlərindən ətraflı şəkildə bəhs edərkən bildirdi ki, "Uçurum" ən yeni tariximizin ən yeni (eyni zamanda uğurlu) romanlarından biridir. Qədimliklə çağdaşlığın bir araya gətirildiyi sətir xəttində eyni olayı 16-cı əsrin birinci yarısında baş verən hadisələrin tərkib hissəsi kimi təqdim edir.

Eyni zamanda da həmin hadisələri uyarlı şəkildə günümüzdə daşıyır. Qəhrəmanlar da eynidir, hadisələrin aparıcı aktörələri də... Hər iki halda isə təsvirlər, tarixə baxış obyektivdir. Və Yunus Oğuz "Uçurum" romanı ilə də bir daha öz inancını, yazıçı-filosof mövqeyini inandırıcı şəkildə ortaya qoya bilər ki, ədəbiyyatdan vicdanlı bir təqdimat yoxdur.

Millət vəkili vurğuladı ki, tarixi romanları ilə müasir ədəbi prosesdə özünəməxsus yer tutan və janrın ideya-estetik imkanlarını genişləndirməkdə xüsusi xidməti olan Yunus Oğuzun yeni qələmə aldığı "Uçurum" romanı prinsipinə müasir mövzuda yazılma da, daha çox müasirliyin, günümüzün gerçək həqiqətləri ilə səsleşir. Yunus müəllim tarixdə bu

günü, bu gündə isə tarixi görməyə son dərəcə böyük maraq göstərən yazıçıdır. Bu önəni onun "Uçurum" romanının da uğurunu təmin edir. Roman müəllifinin yeri gəldikcə əhvalatların cərəyanını dayandıraraq onların mahiyyəti barədə ümumiləşdirmələrə keçirdi çox maraqlıdır. Müəllif haqlıdır ki, cəmiyyəti düzgün istiqamətləndirməyəndə uçuruma gedir. "Uçurum" dərinləşdikcə bu, adi həyat normasına keçir".

Xalq şairi, millət vəkili Sabir Rüstəmxanlı "Uçurum" romanına istinadən, ədəbiyyatımızda, ictimai həyatımızda, ictimai-millət düşüncəmizdə Yunus Oğuzun bölli yerindən söz açdı. Bildirdi ki, Y.Oğuz lap cavan yaşlarından türk tarixini izləmək yolunu tutanlardandır: "Mən onu ötən əsrin doxsanıncı illərində Meydan hərəkatından tanıyıram. Yunus onda lap gənc idi. Ancaq bu cavan yaşında belə o, millətin azadlıq savaşının yanında, ona xidmət göstərirdi.

Eyni zamanda onun tarixə baxışı çox maraqlıdır. Bu maraq ilk növbədə türk tarixinə, türk zehniyyətinə, türk qəvmünə, onun tarixi dəyişmə bilmək, tarix yaratmaq gücünə, istedadına olan sevgisindən irəli gəlir. Bilirəm ki, ədəbiyyatçıların, bədii düşüncə sahiblərinin tarix axtarılarına qısqançlıqla yanaşanlar var. Ancaq tarixin daha çox bədii ədəbiyyatda öz əksini tapması həqiqəti də var. Tarix bizdən uzaqlaşdıqca nağıla çevrilir". Ədəbiyyat bu nağıla sahib çıxır. Onun gerçək üzünü itibbatmağa qoymur. Nəcə deyirlər, tozunu alır, müasirliklə uzlaşdırır. Yunus Oğuz bu baxımdan tarixdə, nağılda müasirliyi, müasirlikdə tarixi üzvi şəkildə qovuşdura bilən qələm adamıdır. Zamanlar arasında körpü salmağı bacarır.

Ədəbiyyatşünas alim Elnarə Qaragözova da Y.Oğuz yaradıcılığında tarixiliklə müasirliyin vəhdətinin çox uyarlı, ibrətəddici müstəvidə əks olduğunu vurğuladı. Qeyd etdi ki, Yunus Oğuz tarixi roman janrında yazan çağdaş ustadlardandır. Bu sahədə böyük təcrübəsi var. O, real həyatın alt qatındakı qeyri-reallıqları iç-içə təsvir edə bilir. Yüzdəllərin o başında baş verən hadisələri tarixi mənbələrə əsasən, ancaq bədii elementlərlə, poetik işləmələrlə bir arada, əlaqəli şəkildə oxucuya çatdırır. Başlıca cəhət ondan ibarətdir ki, Yunus müəllim problemin kökünə nüfuz edə bilir, onun kökünü gündəmə gətirir. Özü də əsaslı, mötəbər paralellər fonunda... Təqdim olunan romanda da müəllif öz yazı texnikasına, ifadə tərzinə sadıqdır. Müəllif haqlıdır ki, uçurum təkcə təbiət hadisəsi deyil. "İnsanın, cəmiyyətin, dövlətin də təbiətindən uçurum var. Bu, qırmızı xətdir. Davranışında, danışığında bu qırmızı xətti keçdinsən, insanda, cəmiyyətdə, dövlətdə reallıq və dəyərlər itməyə başlayacaq".

Yazıçı Səyyad Aran tarixi roman yaradıcılığımızın M.S.Ordubadı, Yusif Vəzir, İsa Muğanna, Fərman Korimzadə, Əzizə Cəfərzadə, Elçin, Sabir Rüstəmxanlı, Aqil Abbas önəndən gələn yolunu Yunus Oğuzun uğurla davam etdirdiyindən söz açdı. Qeyd etdi ki, onun bütün əsərləri kimi, "Uçurum" da təməllənmə prosesini sürətləndirən bir romandır.

Millət vəkili, yazıçı Aqil Abbas əlaqədar təşkilatların bu cür əsərlərin yazılması, ekranlaşdırılması üçün maraq göstərmələrinin vacibliyindən söz açdı.

AYB-nin katibi Elçin Hüseynbəyli, Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşov, ədəbiyyatşünas alim Abid Tahiri, publisist Taleh Şahsuvarlı və romanın baş qəhrəmanının prototipi, gömrük işçisi Fikrət müəllim də əsərin bədii məziyyətlərindən söz açdılar.